

Zpráva o šetření ve věci postupu Městského úřadu Bohumín při výkonu sociálně-právní ochrany a kolizního opatrovnictví nezletilých Adély A. a Báry B.

Na veřejného ochránce práv se obrátila paní B. se stížností na postup orgánu sociálně-právní ochrany dětí Městského úřadu Bohumín (OSPOD).

OSPOD v srpnu 2023 podal návrh k soudu na svěření dcery Adély (nar. xxx 2022) a novorozené Báry (nar. xxx 2023) do pěstounské péče na přechodnou dobu. Paní B. si stěžuje na samotné odebrání, jeho průběh a na další skutečnosti.

A. Shrnutí závěrů

Prošetřil jsem následující témata a dospěl k těmto závěrům:

(1) Práce s rodinou před odebráním dětí

OSPOD měl zjistit možnosti využití utajovaného bydlení a případně matce pomoci, aby jej využila.

(2) Důvodnost podání návrhu na odebrání dětí

Návrh OSPOD na svěření Adély a Bár do pěstounské péče na přechodnou dobu byl důvodný.

(3) Otázka, zda OSPOD zkreslil skutečnosti v návrhu na vydání předběžného opatření.

OSPOD se v návrhu pro soud nedržel zcela objektivně popisu skutečností, které mají oporu ve spisové dokumentaci. To však nic nemění na tom, že jeho návrh na odebrání dětí byl odůvodněný.

(4) Postup OSPOD před odebráním dětí z péče – projednání důvodů odebrání s rodiči a jejich poučení o právech a povinnostech

Ačkoliv OSPOD neměl výslovnou povinnost rodiče informovat o svém záměru odebrat jim Adélu z péče, **porušil v tomto případě princip předvídatelnosti.** Sdělil jim, že podá soudu návrh na uložení výchovného opatření, ale místo toho navrhl předběžné opatření na odebrání Adély z péče rodičů.

(5) Průběh výkonu soudního rozhodnutí o odebrání dětí z péče

Dostupné informace nenasvědčují tomu, že by OSPOD při výkonu rozhodnutí postupoval chybně.

(6) Možnosti svěření dětí v rámci širší rodiny

OSPOD postupoval správně při hledání vhodných pečujících osob v rámci širší rodiny.

(7) Styk rodičů s dětmi

OSPOD se měl zasadit o čtenější kontakty a vést rodiče a pěstouny (případně též doprovázející organizaci) k dohodě o četnosti a formě kontaktů s dětmi. OSPOD také neměl bez dalšího nastavit styky jako asistované. Pokud by dohoda nebyla možná, měl je poučit o možnosti obrátit se na soud.

- (8) Poskytnutí pomoci rodině k tomu, aby si upořádala poměry pro navrácení dětí do péče rodičů

OSPOD postupuje řádně a poskytuje rodičům dostatečnou pomoc k tomu, aby si uspořádali poměry pro návrat dětí do jejich péče.

B. Skutková zjištění

Rodiče, kteří nejsou manželé, žili ve společné domácnosti a vychovávali dceru Adélu. V zimě 2023 matka znovu otěhotněla. Od února 2023 s rodinou začal pracovat OSPOD, protože babička z otcovy strany, paní A., OSPOD oznámila, že má podezření, že rodiče užívají drogy. OSPOD začal prověřovat rodinnou situaci a zjistil skutečnosti, které naznačovaly, že rodiče drogy užívají a že v rodině dochází k domácímu násilí; také konstatoval nedostatečné materiální podmínky rodiny. Matka několikrát uvedla, že nemají dostatek potravin a finančních prostředků.

V březnu 2023 OSPOD vyhodnotil Adélu jako ohroženou a s rodinou intenzivně pracoval.

V srpnu 2023 obdržel OSPOD oznámení z porodnice, že matka předčasně porodila ve 28. týdnu těhotenství dceru Báru a ona i dítě měly pozitivní testy na marihuanu a pervitin v krvi.

OSPOD poté podal k soudu návrh na svěření obou dětí do pěstounské péče na přechodnou dobu. Adéla přešla k pěstounce a Bára zůstala v péči novorozeneckého oddělení porodnice, kam za ní docházela pěstounka na přechodnou dobu. OSPOD začal jednat s širší rodinou a hledat osoby, které by mohly péči o děti následně převzít. Dne 5. října 2023 propustila nemocnice Báru do péče přechodné pěstounky.

V listopadu 2023 převzal obě děti do péče bratr otce s manželkou. Rodiče spolupracují s OSPOD a snaží se upravit své poměry, aby mohli děti převzít zpět.

C. Právní hodnocení

C.1 Práce s rodinou a důvodnost podání návrhu na odebrání dětí

V případě, že se dítě ocitne ve stavu nedostatku řádné péče, je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jeho jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo narušen, je OSPOD povinen podat soudu neprodleně návrh na vydání předběžného opatření.¹ Předběžným opatřením lze svěřit dítě i do pěstounské péče na přechodnou dobu.

V únoru 2023 oznámila OSPOD Adélinu babička z otcovy strany, že je přesvědčena, že rodiče užívají drogy. Matka se již v minulosti kvůli užívání drog léčila. Adéla se babičce nezdála zanedbaná, ale chtěla mít jistotu, že se o ni rodiče dobře starají.

OSPOD poté začal s rodinou intenzivně pracovat a provedl četné návštěvy v domácnosti. Matka při prvním sociálním šetření v únoru 2023 pouze sdělila, že pervitin neužívá, naposledy jej měla v listopadu 2022. Informovala OSPOD o tom, že dlouhodobě spolupracuje s adiktologickou ambulancí. Mezi ní a otcem jsou rozpory, ale na Adélu je otec hodný. Uvedla, že jej „nenahlásí“, protože ho potřebuje.

¹ Podle § 16 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Soud rozhoduje na základě § 924 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve spojení s § 452 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Při dalších setkáních – ať už na OSPOD, nebo v domácnosti – však matka opakovaně sdělovala, že otec užívá pervitin, bere jí peníze, hraje na automatech, někdy nemají ani na nájem nebo na jídlo. Dále uváděla, že problematická jsou období, kdy má otec „drogové jízdy“. Poté ji někdy i zbije, hodně ji zbil jen jednou. Když otec nebere drogy, tak na něj nemůže říct špatného slova. Hraje si s Adélou a je doma. Dále sdělovala, že jí otec brání v kontaktu s kamarády a její rodinou.

OSPOD ji informoval o tom, jaké jsou formy domácího násilí, předal jí kontakty na organizaci Bílý kruh bezpečí, na intervenční centrum a informaci o aplikaci Bright Sky, která nabízí podporu a informace o tom, jak reagovat na domácí násilí.

Ještě v únoru 2023 se matka dostavila znovu na OSPOD i se svým dědečkem (který ji měl dříve v pěstounské péči). Plakala a uvedla, že ji otec zbil a neví, co má dělat. OSPOD matce doporučil, aby podala na otce oznámení na Policii České republiky a aby se nechala ošetřit v nemocnici. Matka uvedla, že nemá žádné zranění, otec s ní „pouze“ hodil o skříň. Sociální pracovnice matce znovu doporučila, aby navštívila Bílý kruh bezpečí. Matka poté navštívila Policii České republiky, kde jí řekli, že se má dostavit až další den, což matka neučinila a vrátila se k otci.

V březnu 2023 OSPOD vyhodnotil Adélu jako ohrožené dítě podle § 6 zákona o sociálně právní ochraně dětí. Snažil se také zkontaktovat otce, ale ten se na jednání nedostavoval ani nereagoval na telefonáty.

V dubnu 2023 OSPOD obdržel anonymní oznámení o tom, že Adéla je zanedbaná, v bytě je velká špína, do bytu chodí lidé pod vlivem omamných látek. Autor dopisu vyslovil podezření, že i rodiče užívají drogy. Také napsal, že otec bere matce telefon vždy, když odchází z bytu. Poté provedl OSPOD v rodině další neohlášené šetření. Seznámil rodiče s anonymním oznámením, otec vše popřel. Matka sdělila, že je znovu těhotná. Rodiče se nejevili být pod vlivem návykových látek. Oba podepsali individuální plán ochrany dítěte.

Při šetření v domácnosti v červnu 2023 na tom byla matka psychicky špatně a uvedla, že poslední čtyři dny chodí partner domů až nad ránem, je pod vlivem drog a napadá ji. Nedává jí peníze, někdy nemá co jíst a je hubená. Zvažovala, že dá dítě k adopci. Otec ji bil do břicha a má strach o miminko. Pokud by jej opustila, tak by si to s ní jeho rodina vyřídila. Buď by jí ublížili, nebo by ji připravili o dceru. Ptala se na možnosti utajovaného bydlení. Sociální pracovnice jí však sdělila, že by na něj asi neměla nárok, protože otcovo chování nenahlásila na policii. Musela by zcela přerušit kontakty s rodinou a kamarády, což matka odmítla. Uvedla, že vše zvládne, protože je na to zvyklá.

OSPOD s ní znovu řešil domácí násilí i následujícího dne, když se dostavila k sepsání protokolu. Dále matce sdělil, že by měla navázat spolupráci s Intervenčním centrem, podat trestní oznámení na policii. Také s ní probral možnost azylového bydlení i to, že OSPOD může před otcem tajit bydliště matky.

Dne 16. srpna 2023 obdržel OSPOD informaci z porodnice, že matka předčasně porodila a ona i dítě měly v krvi marihuanu a pervitin.

Téhož dne pozval OSPOD rodiče k sepsání protokolu a informoval je o tom, že podá soudu návrh na odebrání novorozené Báry z jejich péče. Rodiče popřeli užívání návykových látek

i to, že by za nimi chodily osoby pod jejich vlivem. Matka uvedla, že z porodnice odešla za starší Adélou, protože se o ni neměl kdo postarat.

OSPOD je dále informoval o tom, že v případě Adély podá soudu návrh na stanovení výchovného opatření s tím, že volbu opatření ponechá na soudu. V záznamu z jednání je uvedeno, že se otec na chvíli i s Adélou vzdálil, protože plakala. Poté se chování matky celkově změnilo. Začala plakat a uvedla, že drogy užívala během celého těhotenství, protože ji k tomu otec nutil. Má z něj obavu, proto tyto skutečnosti nechtěla sdělovat před ním. Po celou dobu plakala a třásla se. Uváděla, že se bojí věc řešit. Když se otec vrátil do kanceláře, zcela změnila své chování a začala se jej zastávat.

Téhož dne hovořil OSPOD i s babičkou z otcovy strany, která uvedla, že ví o tom, že matka „něco brala“, a že si myslí, že i otec užívá návykové látky.

Dne 17. srpna 2023 rozhodl soud na návrh OSPOD o svěřeni Adély a Báry do pěstounské péče na přechodnou dobu. Matka se proti rozhodnutí odvolala, nicméně krajský soud rozhodnutí o odebrání dětí z péče potvrdil.

Na konci srpna 2023 obdržel OSPOD zprávu od Adéliny pediatřičky, která uvedla, že Adéla byla vždy čistá a spokojená, dobře se vyvíjela a lékařka nikdy nenaznamenala známky špatné péče nebo týrání.

Mám-li shrnout dostupné informace, ze záznamů ve spisu je zřejmé, že v rodině probíhalo domácí násilí vůči matce, ačkoliv ta jej po odebrání dětí z péče popírala. Matka nechtěla svoji situaci řešit, ačkoliv jí OSPOD opakovaně nabízel pomoc. Poněkud problematická však byla informace OSPOD, že pokud matka nenahlásila věc na policii, nemůže získat utajované bydlení. Podle mých zjištění není toto tvrzení pravdivé, neboť oběti domácího násilí mají možnost využít utajované bydlení i bez uvedené podmínky. Ne každá oběť domácího násilí má totiž odvahu se obrátit na policii. **OSPOD tedy měl lépe zjistit možnosti využití utajovaného bydlení a případně matce pomoci, aby tuto možnost využila.**

Rodiče se snažili některé nedostatky napravit, zejména stran péče o domácnost. Přestože mají k Adéle láskyplný vztah, v rodině muselo docházet k situacím, kdy byla Adéla přítomna konfliktům rodičů a domácímu násilí. OSPOD měl dále informace o tom, že otec užívá drogy. To sdělovala jak matka, tak obě babičky. Matka sama užívání drog popírala, nicméně dne 16. srpna 2023 na OSPOD uvedla, že ji otec k užívání drog nutil během celého těhotenství.

Některé skutečnosti, které OSPOD zjistil, byly natolik závažné, že není pochyb o tom, že Adéla žila v dlouhodobě ohrožujícím prostředí. Byla přítomna domácímu násilí a matka opakovaně odmítala jeho řešení a nabízenou pomoc. OSPOD tak měl dlouhodobě důvodné podezření, že by mohl být ohrožen její zdravý vývoj. To, že matka předčasně porodila po požití návykových látek, bylo zřejmě poslední podstatnou informací, která OSPOD přiměla podat návrh k odebrání dětí z péče.

Dospěl jsem k závěru, že návrh OSPOD na svěřeni Adély a Báry do pěstounské péče na přechodnou dobu byl důvodný.

C.2 Otázka, zda OSPOD zkreslil skutečnosti v návrhu na vydání předběžného opatření

Ačkoli o svěřeni dítěte do péče vždy rozhoduje soud, nelze pominout roli OSPOD, jehož názor a doporučení mnohdy zcela zásadně ovlivňuje rozhodnutí soudu. Jeho stanovisko proto musí být přijato na základě objektivních zjištění, musí být dostatečně odůvodněné a vždy hájit nejlepší zájmy dítěte.²

Matka nesouhlasila s tvrzeními, která OSPOD v návrhu na odebrání dětí uvedl.

K jednotlivým výhradám matky uvádím:

- **OSPOD uvedl, že v rodině dochází k „dlouhodobému, opakovanému a stupňujícím se násilím“.**

OSPOD měl informace o tom, že v rodině skutečně docházelo k domácímu násilí. S rodinou pracoval od února 2023, přičemž jej matka informovala o domácím násilí od samého počátku. Lze tedy souhlasit s tvrzeními OSPOD, že v rodině zřejmě docházelo k dlouhodobému a opakujícím se domácím násilím. Nezaznamenal jsem ale nic, co by nasvědčovalo, že se násilí stupňovalo. Spíše se objevovalo v určitých vlnách, kdy se po každém excesu rodiče snažili situaci napravit. Matka hovořila o tom, že otec má příležitostně „drogové jízdy“, po kterých nedokáže ovládat své chování. Když má práci a neužívá drogy, je jeho chování v pořádku.

- **OSPOD do návrhu napsal, že domácnost byla „často shledána ve velkém nepořádku... Po domluvě rodiče dokázali zjednat nápravu a do dalšího dne byl byt dán do pořádku. Při dalším namátkovém šetření byl však opět shledán v nepořádku.“**

Spisová dokumentace uvádí informace o tom, že OSPOD zaznamenal obrovský nepořádek a špínu v domácnosti v březnu 2023. Následující den rodiče byt zcela uklidili. V dubnu 2023 byl na zemi opět větší nepořádek, ale bylo to lepší než při březnové návštěvě. V červnu 2023 bylo v domácnosti více uklizeno než v předchozích případech, velký nepořádek se nacházel v kuchyni. V červenci 2023 bylo v bytě celkem uklizeno až na kuchyň, kde panoval nesmírný nepořádek. Uvedené tvrzení OSPOD v návrhu pro soud tedy nepovažuji za zcela přesné, neboť jednotlivé záznamy z provedených šetření naznačují snahu rodičů o zlepšení stavu v domácnosti.

- **Dále OSPOD uvedl, že „těhotenství matky nebylo sledováno lékařem“, a následně sdělil, že „u gynekologa bylo zjištěno, že matka byla na kontrole pouze dvakrát během těhotenství“.**

Před podáním návrhu na odebrání dětí z péče rodičů telefonovala sociální pracovnice gynekologovi. Od zdravotní sestry zjistila, že matka byla na kontrole v počátku těhotenství a pak asi po čtyřech měsících. Sestře se matka jevila jako „fetačka“, jako by byla pod vlivem drogy, byla flegmatická a o nic nejevila zájem.

OSPOD se ke svému tvrzení o nesledovaném těhotenství matky vyjádřil v rámci odvolacího řízení. Uvedl, že tuto informaci převzal z písemné zprávy porodnice ze dne 16. srpna 2023.

² Podle § 5 zákona o sociálně-právní ochraně dětí jsou předními hledisky sociálně-právní ochrany dětí nejlepší zájem a blaho dítěte.

Ve vyznění, které OSPOD obdržel z porodnice, je skutečně uvedeno, že „dítě je z *nesledované gravidity*“. OSPOD však věděl, že matka gynekologa navštívila nejméně třikrát: na počátku těhotenství, v červnu a v červenci 2023. Na srpnovou kontrolu se již dostavit nemohla, neboť předčasně porodila. V tomto případě je tedy poněkud zavádějící, že OSPOD do zprávy uvedl, že se Bára narodila z *nesledovaného* těhotenství, neboť matka gynekologa před porodem navštěvovala.

- **Konečně OSPOD uvedl, že rodině hrozí ztráta bydlení. Majitelka bytu OSPOD sdělila, že „pokud do 10. 8. 2023 zaplatí alespoň 50 % nájmu, tak jim smlouvu prodlouží, nicméně do dnešního dne nezaplatili a ona už jim smlouvu prodlužovat nehodlá a chce v bytě vyměnit zámky, v současné době jim tedy hrozí ztráta bydlení“.**

Podle spisové dokumentace zkontaktoval OSPOD dne 16. srpna 2023 pronajímatelku bytu. Ta skutečně uvedla, že dosud od matky neobdržela smlouvenou část nájmu, přičemž do 10. srpna měla zaplatit alespoň polovinu. Matka nereagovala na její zprávy, a proto byla majitelka rozhodnutá rodinu vystěhovat, pokud matka do 21. srpna 2023 nezaplatí nájem.

V návrhu pro soud se tedy objevuje nepřesné tvrzení, neboť OSPOD vynechal informaci o tom, že rodiče mají možnost zaplatit nájem do 21. srpna 2023. Tím, že tuto informaci pominul, budil návrh dojem, že majitelka byla definitivně rozhodnutá rodičům smlouvu vypovědět.

Z uvedeného plyne, že matčiny námitky byly odůvodněné, neboť návrh, který OSPOD podal soudu, obsahuje několik nepřesných tvrzení. Tyto nepřesnosti jsou pro rodiče celkově přitěžující. Jsou to však nepřesnosti spíše drobné a není jasné, zda se k nim OSPOD uchýlil záměrně, nebo se jednalo pouze o nevědomé přibarvování skutečností. Dospěl jsem každopádně k závěru, že **OSPOD částečně pochybil, když se v návrhu pro soud nedržel zcela objektivně popisu skutečností, které mají oporu ve spisové dokumentaci.**

Tyto skutečnosti nic nemění na tom, že jeho návrh na odebrání dětí byl odůvodněný, jak konstatuji výše v bodě C.1 této zprávy o šetření.

C.3 Postup OSPOD před odebráním dětí z péče – projednání důvodů odebrání s rodiči a jejich poučení o právech a povinnostech

OSPOD je povinen před podáním návrhu na svěřením dítěte do pěstounské péče s rodiči projednat důvody takového kroku a poučit je o jejich právech a povinnostech.³ Tuto povinnost mu však zákon výslovně neukládá v případech, kdy podává soudu návrh na vydání tzv. rychlého předběžného opatření podle § 16 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.⁴ Ačkoliv zákon výslovně nepožaduje projednání situace s rodiči předem, měl by OSPOD postupovat i podle principů dobré správy,⁵ mezi něž patří i předvídatelnost. Měl by tedy v obdobných případech používat obdobné postupy a zasahovat do práv a oprávněných zájmů osob jen tam, kde to je nutné k dosažení účelu.

3 Podle § 14 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

4 Ve spojení s § 452 zákona o zvláštních řízeních soudních.

5 Principy dobré správy pojmenoval první ombudsman Otakar Motejl. Ke stažení na internetových stránkách Kanceláře veřejného ochránce práv <https://www.ochrance.cz/dokument/principy-dobre-spravy/principy-dobre-spravy.pdf>.

Dne 16. srpna 2023 hovořil OSPOD s oběma rodiči. Sociální pracovnice je upozornila, že vzhledem k tomu, že matka i novorozená Bára měly v krvi přítomné drogy, bude OSPOD podávat k soudu návrh na svěřeni Bány do pěstounské péče na přechodnou dobu. OSPOD rodiče informoval o tom, co to je pěstounská péče na přechodnou dobu a jak probíhá. Vystavil protokol o jednání, který oba rodiče podepsali. Podle protokolu OSPOD rodiče upozornil, že bude k soudu podávat podnět na uložení výchovného opatření a je na soudu, který typ výchovného opatření zvolí.

Následující den však OSPOD podal k soudu návrhy na odebrání jak Bány, tak Adély z péče rodičů. Pro soud OSPOD uvedl: „Rodiče byli ze strany OSPOD informováni o tom, že u nezl. Bány budeme navrhopvat soudu svěřeni do pěstounské péče na přechodnou dobu a u nezl. Adély budeme minimálně podávat podnět na vysloveni výchovného opatření, nicméně u Adély hrozí odebrání z péče rodičů. Vzhledem ke zjištěným skutečnostem však máme za to, že pouze vysloveni výchovného opatření není postačující a zdraví a život Adély je v současné době také ohrožen.“

Matka uvádí, že ji OSPOD informoval pouze o svém záměru odebrat jim z péče novorozenou Báru. Co se týká Adély, sociální pracovnice měla matku několikrát ujišťovat, že jim Adélu z péče neodeberou.

Tvrzení OSPOD o tom, že poučil rodiče o možnosti odebrání Adély z jejich péče, nemá oporu ve spisové dokumentaci. Z protokolu o jednání s rodiči vyplývá, že je OSPOD v případě Adély informoval pouze o svém záměru navrhnout soudu uloženi výchovného opatření. Je zřejmé, že OSPOD v tomto případě buď nezaprotokoloval všechny skutečnosti, o kterých rodiče poučil, nebo rodiče neinformoval o tom, že zamýšlí podat návrh na odebrání Adély z jejich péče.

S ohledem na skutečnost, že OSPOD podal soudu návrh na vydání tzv. rychlého předběžného patření na odebrání dětí z péče, neměl povinnost rodiče předem informovat o svém záměru. Přesto jim sdělil, že navrhne odebrání Bány z jejich péče. O záměru odebrat Adélu z péče je předem neinformoval, což následně zkomplikovalo i samotný výkon soudního rozhodnutí. Dospěl jsem k závěru, že ačkoliv OSPOD neměl výslovnou povinnost rodiče informovat o svém záměru odebrat jim Adélu z péče, **porušil v tomto případě princip předvídatelnosti**. Sdělil jim, že podá soudu návrh na uloženi výchovného opatření, ale místo toho navrhl právě předběžné opatření na odebrání Adély z péče rodičů.

C.4 Průběh výkonu soudního rozhodnutí odebrání dětí z péče

Za výkon soudního rozhodnutí je odpovědný soud nebo soudní vykonavatel. OSPOD poskytuje soudu (na jeho žádost) součinnost. Všichni představitelé státní moci musejí při výkonu rozhodnutí dotýkajících se dětí postupovat citlivě, předcházet nepřijatelnému zásahu do psychického a citového vývoje či jiného nedůvodného zásahu do práv dětí. Úkolem pracovnic a pracovníků OSPOD, jakožto členů skupiny podílejících se na výkonu rozhodnutí bývá děti s ohledem na jejich věk a rozumové vlastnosti seznámit s důvody rozhodnutí a s dalšími souvisejícími kroky.⁶

⁶ Podle § 497 zákona o zvláštních řízeních soudních.

Před výkonem rozhodnutí OSPOD zjistil, že rodiče budou možná u otcovských prarodičů. Sociální pracovnice hovořila s dědečkem z otcovy strany a přesvědčila jej, aby rodina ráno neodjížděla do porodnice za Bárou, protože s nimi něco potřebují naléhavě probrat.

K výkonu soudního rozhodnutí došlo dne 18. srpna 2023 a zúčastnily se ho tři sociální pracovnice. Každá z nich následně popsala do protokolu, jakým způsobem odebrání Adély proběhlo.

Je v něm uvedeno, že se odebrání odehrálo ve velmi vypjaté atmosféře. Dědeček hlasitě křičel, bouchal do věcí, nadával sociálním pracovnícím. Babička zkolabovala a sesunula se na zem. Zde jí pomáhal její manžel a přítomný policista zavolal sanitku. Po příjezdu zdravotníků babička odmítla odjet do nemocnice. Dědeček z otcovy strany stále křičel, a proto jej jedna sociální pracovnice upozornila, že by měl své jednání přizpůsobit tomu, že jsou v bytě jeho další dva vnuci, kteří jsou v šoku.

Třetí sociální pracovnice předala Adélu přechodné pěstounce. Adéla byla v klidu a odebrání zvládla dobře. Klíčová sociální pracovnice jednala zejména s matkou, které nabídla, že s ní může jít na úřad a tam vše v klidu projednat.

S tím matka souhlasila a odešla se sociální pracovnící na OSPOD. Tam uvedla, že pervitin v těhotenství požila čtyřikrát, vždy se svojí sousedkou. Sociální pracovnice jí nabídla, že si může vzít svoje věci a do rodiny A. se již nevracet. Reagovala tak na předchozí sdělení matky o tom, že se do rodiny nechce vrátit. Sociální pracovnice po dohodě s matkou telefonovala matčinu otci, který jí však pomoc odmítl. Sdělil, že mu dcera opakovaně lhala a situace se vždy obrátila proti němu. Matka poté uvedla, že jí tedy nezbyvá než se vrátit do rodiny A. Nabídku azylového domu nebo krizového lůžka odmítla.

Později si babička i matka stěžovaly na to, že babičce OSPOD neposkytl zdravotní pomoc, když zkolabovala. Vadilo jim také, že OSPOD Adélu neodebral v domácnosti rodičů, ale v domácnosti prarodičů, a tak u toho byli i vnuci, které mají prarodiče v pěstounské péči. Babička uvedla, že vnuky výkon rozhodnutí a jeho průběh značně traumatizoval.

Ze záznamu nevyplývá, že by babičce nikdo neposkytl pomoc, když se jí udělalo špatně a zkolabovala. Naopak je v něm uvedeno, že jí pomohl dědeček za další asistence OSPOD („Paní A. si lehla na zem a nohy jí její manžel zvedl nahoru. Pan A. starší se klepal, z mé strany mu byla nabídnuta voda a syn mu dal židli do předsíně, aby si mohl sednout. Policista zavolal paní A. záchranku.“). Je možné, že vnuci, které mají prarodiče v péči, byli zásahem traumatizováni. Záznam z výkonu rozhodnutí však naznačuje, že rodina k celé situaci přistoupila velmi emotivně, zejména dědeček křičel a nadával sociálním pracovnícím. Jedna z nich jej proto musela upozornit na to, že v pokoji jsou jeho dva vnuci, kteří jsou v šoku.

Průběh výkonu soudního rozhodnutí mohu hodnotit pouze z informací dostupných ve spisové dokumentaci. Z nich nevyplývá, že by OSPOD postupoval vůči Adéle nějak necitlivě nebo to, že by neposkytl první pomoc babičce, která ji potřebovala.

Výkon rozhodnutí je vždy třeba provést bezodkladně a v místě, kde se dítě nachází. Jedná se o postup soudu, kterému OSPOD pouze poskytuje pomoc. Sociální pracovnice předem telefonovala rodině a snažila se zjistit, kde budou rodiče. Protože měli trávit dopoledne s prarodiči, zajistila, aby byli všichni v domácím prostředí, aby výkon rozhodnutí mohl proběhnout ve větším klidu. Pokud byli vnuci otcovských prarodičů u odebrání přítomni

a situace je traumatizovala, může to být způsobeno i reakcemi dospělých na odebrání. Jakkoli byla situace náročná pro všechny zúčastněné, **z dostupných informací jsem nezjistil žádné skutečnosti, které by nasvědčovaly tomu, že OSPOD postupoval chybně.** Je však možné, že pokud by OSPOD projednal odebrání Adély s rodiči předtím, než podal návrh na předběžné opatření, nemusel být průběh výkonu soudního rozhodnutí natolik dramatický (viz bod C.3).

C.5 Možnosti svěřením dětí v rámci širší rodiny

Nemůže-li o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník, může soud dítě svěřit do osobní péče jiného člověka. Svěření do takové péče má přednost před ústavní péčí.⁷

OSPOD se rodičů dotazoval, zda by o děti mohl pečovat někdo z širší rodiny. Otec navrhl, aby o ně pečovala jeho sestra C. nebo jeho matka A. Matka navrhla své prarodiče (u kterých sama vyrůstala v pěstounské péči). Ti však odmítli převzetí dětí do péče, neboť to nebylo v jejich možnostech. O péči ale projevili zájem prarodiče ze strany otce a také sestra otce C. s partnerem. O něco později se k nim připojil i otcův bratr D. a jeho manželka.

OSPOD prošetřil podmínky v těchto rodinách, vyžádal si zprávy ze škol o dětech, které mají v péči, a zjišťoval informace i od dalších institucí.

Jak jsem uvedl výše, velký zájem o děti projevili prarodiče ze strany otce. Ty OSPOD nevyhodnotil jako vhodné pečovatele, na což si babička ze strany otce později stěžovala. Prarodiče uváděli, že je na ně Adéla nejvíce zvyklá, trávila s nimi a s vnuky, které mají v pěstounské péči, nejvíce času. Dne 22. září 2023 proto podali návrh soudu na svěření obou dívek do jejich péče. Soud jej zamítl.

OSPOD prarodiče ze strany otce nevyhodnotil jako vhodné žadatele o péči, což odůvodnil tím, že vychází i z informací ze své dřívější úřední činnosti. Již v minulosti vedl spisovou dokumentaci tehdy ještě nezletilých dětí manželů A., tedy i otce Adély a Báry. Řešil s nimi výchovné problémy dětí, trestnou činnost, neomluvené absence ve škole a nedostatečnou spolupráci rodičů se školou. Soud proto v té době uložil manželům A. napomenutí pro nespolečnou spolupráci se střediskem výchovné péče. Oba prarodiče mají záznamy v rejstříku trestů. OSPOD zvažoval již v rámci svěření vnuků do jejich pěstounské péče, zda na to mají kapacitu. Dospěl k tomu, že péče prarodičů o vnuky plní svůj výchovný účel pouze částečně. V určitém období manželé A. nespolečně dostatečně se školou a nedoplňovali si své znalosti v oblasti péče a výchovy dětí. To prarodiče popřeli a uvedli, že k nim docházela pracovnice z doprovázející organizace a různá témata s nimi probírala doma. Také uvedli, že o školu dětí se zajímají, ale měli problémy s výpočetní technikou v době online výuky během epidemie covid-19. OSPOD dospěl k závěru, že svěření dalších dětí do péče manželů A. by mohlo ohrozit úroveň pěstounské péče o vnuky, které již mají svěřené.

Paní C. a jejího partnera OSPOD informoval o tom, že podle něj nemají dostatečné předpoklady pro péči. OSPOD zohlednil, že již pečují o tři děti, přičemž jedno z nich má postižení, což na ně klade zvýšené nároky. Spolupráce rodičů se školou není podle OSPOD

7 Podle § 953 občanského zákoníku.

zcela v pořádku, často přislíbí spolupráci, kterou pak neplní. Paní C. a jejího partnera poučil o tom, že i přesto mohou podat k soudu návrh na svěření Adély a Báry do jejich péče.

Dne 11. září 2023 OSPOD informoval manžele D. o tom, že je vybral jako vhodné osoby pro zajištění péče o Adélu a Báru. Sdělil jim, že si mohou podat návrh na vydání předběžného opatření nebo se připojit do probíhajícího soudního řízení s návrhem na svěření dětí do jejich péče. V listopadu 2023 soud jejich návrhu vyhověl a svěřil jim předběžným opatřením obě děti do péče.

Mám za to, že OSPOD postupoval správně, neboť hledal možnosti, jak dětem zajistit péči v rámci širší rodiny, což se mu také podařilo. Důkladně prošetřil poměry u jednotlivých zájemců a také dostatečně odůvodnil, proč nepovažuje prarodiče ze strany otce a otcovu sestru s partnerem za vhodné osoby pro péči o Adélu a Báru. **Dospěl jsem k závěru, že OSPOD postupoval správně při hledání vhodných pečujících osob v rámci širší rodiny.**

C.6 Styk rodičů s dětmi

Pěstouni mají povinnost umožnit styk dítěte s rodiči a podporovat jejich vztahy.⁸ Je jejich povinností udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s jeho rodiči, dalšími příbuznými a osobami blízkými.⁹ Proto mají povinnost umožnit styk rodičů s dítětem, ledaže soud stanoví jinak.¹⁰ Prvotním způsobem stanovení podmínek a četnosti styku dítěte s rodičem by měla být dohoda pěstounů s rodiči. Pokud se rodiče a pěstouni nemohou dohodnout (sami, za pomoci OSPOD, doprovázející organizace či mediace), může rozhodnout jedině soud. OSPOD i případně doprovázející organizace by měly rodiče a pěstouny vést k vzájemné dohodě.¹¹

C.6.1 Adéla

V den odebrání Adély z péče rodičů OSPOD matku seznámil s pracovníci doprovázející organizace. Informoval ji o tom, že se může s Adélou vídat po domluvě s pracovníci organizace.

Kontakty rodičů s Adélou OSPOD nastavil v individuálním plánu ochrany dětí ze dne 21. srpna 2023. Jako jeden z kroků naplánoval, že v případě zájmu rodičů umožní pěstounka kontakt Adély asistovanou formou v prostorách doprovázející organizace pěstounky.

Rodiče se s Adélou setkali několikrát, zhruba po dvou týdnech, poprvé dne 13. září 2023. Všechny styky byly asistované (v prostorách organizace X), proběhly v příjemné atmosféře, Adéla byla veselá a s rodiči bez problémů komunikovala. Styk trval vždy jednu hodinu, ačkoli organizace pokaždé uvedla, že příště by mohl být delší.

8 Podle § 960 odst. 2 a § 967 občanského zákoníku a § 47a odst. 2 písm. h) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

9 Podle § 967 občanského zákoníku.

10 Podle § 967 druhé věty občanského zákoníku.

11 Podle § 969 občanského zákoníku a § 466 písm. d) zákona o zvláštních řízeních soudních. Podrobněji rovněž viz doporučení zástupkyně veřejného ochránce práv ze dne 18. prosince 2020 sp. zn. 6985/2020/VOP/PŠ; dostupné z <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/8788>.

C.6.2 Bára

Protože se Bára narodila předčasně, zůstala několik týdnů hospitalizována v nemocnici. Matka ji tam velmi často navštěvovala, a pokud ji nemohla navštívit, alespoň do nemocnice telefonovala a informovala se na ni.

Ještě v srpnu 2023 matka žádala OSPOD o kontakt na její pěstounku. Zpočátku docházela denně do porodnice, a protože se s pěstounkou nechtěla v nemocnici potkat, chtěla se s ní domluvit na časech návštěv. To OSPOD odmítl s tím, že kontakty na pěstouny neposkytuje, a namísto toho jí předal kontakt na doprovázející organizaci.

Dne 3. října 2023 se na OSPOD dostavila matka a uvedla, že Báru budou propouštět z nemocnice. Uvedla, že ví, že nedostane kontakt na pěstounku, ale s Bárou by se vídat chtěla. OSPOD matce znovu předal kontakt na sociální pracovnice z doprovázející organizace.

Nemocnice propustila Báru do péče pěstounky na přechodnou dobu dne 5. října 2023. První asistovaný styk se uskutečnil dne 17. října 2023. Trval asi hodinu a půl, matka si Báru pochovala a nakrmila. Pěstounce sdělila, že by se s Bárou chtěla vidět co nejčastěji, ale minimálně tak často, jako se vídá s Adélou. Pěstounka s tím souhlasila, ale pracovnice doprovázející organizace sdělila, že návštěvy umožňují jen jednou za tři týdny, aby rodiče motivovali k práci na změně své situace. Poté jí ještě sdělila, že její požadavek projedná s OSPOD a předběžně navrhla další termín styku na 8. listopad 2023. Organizace matce přislíbila, že jí každý týden zašle fotografie.

Doprovázející organizace sepsala o průběhu prvního styku matky s Bárou zápis. Je v něm uvedeno, že na přání matky kontaktovali OSPOD a domluvili s ním, že se rodiče budou moci s Bárou stýkat každé dva týdny.

C.6.3 Shrnutí

Ze spisové dokumentace vyplývá, že kontakty rodičů s dětmi probíhaly výlučně jako asistované. Rodiče neměli možnost dohodnout si styky přímo s pěstouny a způsob realizace styků ya jejich četnost určovaly zejména doprovázející organizace pěstounek ve spolupráci s OSPOD. Rodiče se mohli stýkat s Adélou pouze s asistencí jednou za dva týdny. Styk trval vždy jednu hodinu, ačkoli doprovázející organizace konstatovala, že kontakty probíhaly ve velmi příjemné atmosféře, s rodiči nebyl žádný problém, a proto může příští styk trvat déle.

K otázce styků dětí v pěstounské péči se vyjadřují již dlouhodobě, neboť zažitá praxe mnohdy neodpovídá zákonné úpravě a požadavkům, které zákon klade na realizaci práva dětí i rodičů na styk. Doporučení k otázce styků dětí v pěstounské péči podrobně formulovala předchozí zástupkyně veřejného ochránce práv.¹²

Frekvence styků jednou za dva týdny se v případě Adély zdá nedostatečná a zcela nedostatečná se jeví u novorozené Báry, která si utváří první vztahové vazby. Ze spisové dokumentace vyplývá, že matka ji po porodu navštěvovala v porodnici velmi často, zpočátku denně. Oproti tomu po propuštění dítěte z porodnice se její možnost styků s Bárou výrazně snížila. V případě, kdy matka jeví o dítě takový zájem, a navíc se na tom

¹² Ke stažení na internetových stránkách ombudsmana <https://www.ochrance.cz/uploads-import/Kancelar/projekty/4. MO 1. doporučení rodina VI 6985-20-VOP-PS.pdf>.

dokáže dohodnout s pěstounkou, by matka měla mít možnost se s novorozencem stýkat co nejčastěji.

Argument doprovázející organizace, že omezování styků je pro rodiče motivační, považuji za nelogický a nemístný. Doprovázející organizace nadto nemůže sama od sebe určovat četnost nebo formu styku. Přechodný pěstoun má rodičům umožňovat rozvoj jejich vztahu s dítětem, což může (nejen) v případě novorozence znamenat i styk několikrát týdně. Naopak pokud rodič s novorozencem naváže silný vztah, může jej to motivovat k úpravě své situace.

Ačkoliv je třeba posuzovat každý případ individuálně, neboť se okolnosti mohou značně lišit, mám za to, že v tomto konkrétním případě měli mít rodiče možnost častějšího a neasistovaného styku s dětmi. Také nevidím důvod k tomu, aby informace o dítěti poskytovaly doprovázející organizace, když tak mohli činit přímo pěstouni. Činnost doprovázejících organizací má svůj hluboký význam, neboť jejich úkolem je poskytovat podporu pěstounům. To se vztahuje ale zejména na situace, kde se pěstounům nedaří s rodiči dohodnout nebo se jedná o nespolupracující rodiče, což není tento případ.

OSPOD by měl v těchto případech hrát roli koordinátora a dohlédnout na to, aby rodiče měli možnost svůj styk s dětmi rozvíjet a jejich kontakty nebyly omezovány nad rámec soudního rozhodnutí. **Dospěl jsem k závěru, že OSPOD se měl zasadit o čtenější kontakty a vést rodiče a pěstouny (případně též doprovázející organizaci) k dohodě o četnosti a formě kontaktů s dětmi. OSPOD také neměl bez dalšího nastavit styky jako asistované. Pokud by dohoda nebyla možná, měl je poučit o možnosti obrátit se na soud.**

C.7 Poskytnutí pomoci rodině k tomu, aby si upořádala poměry pro navrácení dětí do péče rodičů

OSPOD je povinen i po svěřením dítěte do náhradní rodinné péče dále aktivně spolupracovat s rodiči dítěte s cílem jeho návratu do rodiny.¹³ Za tím účelem musí OSPOD využít všech opatření, která mu nabízí zákon a která jsou v zájmu dítěte.¹⁴

Na konci srpna 2023 vypracoval OSPOD individuální plány ochrany obou dívek, v nichž rodičům stanovil cíle, které by měli naplnit.

Rodiče začali s OSPOD aktivně spolupracovat. Sdělili, že žádné drogy neužívají. Matka popřela, že by v domácnosti docházelo k fyzickému násilí. Uvedli, že chtějí dcery zpět do péče a jsou ochotni pro to udělat vše, co bude v jejich silách. Prodloužili si nájemní smlouvu a souhlasili se spoluprací s neziskovou organizací Y, která pomáhá lidem se závislostmi.

Matka se také na návrh OSPOD přihlásila do účasti na programu při Centru Z.

Oba začali pracovat, matka o něco později kvůli rekonvalescenci po porodu.

V listopadu 2023 přešly obě děti do péče bratra otce (strýce dětí). Rodiče děti navštěvují téměř denně a vztahy mezi nimi a pěstouny jsou dobré. Rodiče s OSPOD nadále spolupracují a snaží se upravit si své poměry. Každý měsíc prodloužují svoji nájemní smlouvu a spolupracují s Centrem Z. Matka s ním měla zatím celkem tři konzultace a otec dvě.

¹³ Podle § 1 odst. 2 písm. c), § 5, 10 odst. 3 písm. d) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

¹⁴ Podle § 12 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Matka spolupracuje s organizací Y., otec s ním v letošním roce spolupráci nenavázal. V současnosti oba rodiče znovu pracují.

OSPOD hned po odebrání dětí z péče stanovil rodičům kroky, které by měli naplnit. S ohledem na skutečnost, že jim soud děti odebral ze závažných důvodů (drogy a domácí násilí), je zřejmé, že bude určitou dobu trvat, než prokáží, že se jim podařilo svou situaci zlepšit a stabilizovat. Je však zásadní, aby byli schopni provést zásadní změny ve svém životě a udržet je dlouhodobě. Svou roli hraje i to, že oba užívání drog i domácí násilí popírají. **Dospěl jsem proto k závěru, že OSPOD postupuje řádně a poskytuje rodičům dostatečnou pomoc k tomu, aby si uspořádali poměry pro návrat dětí do jejich péče.**

D. Informace o dalším postupu

Zprávu zasílám tajemnici Městského úřadu Bohumín a podle § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřila ke zjištěným pochybením a informovala mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje mé dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

Zprávu zasílám rovněž stěžovatelce a o závěrech šetření informuji starostu města Bohumína.

Brno 17. dubna 2024

JUDr. Vít Alexander Schorm
zástupce veřejného ochránce práv
(podepsáno elektronicky)